

DOI: 10.5604/01.3001.0015.4461

Anna Tyczkowska-Kowerczyk

Komenda Wojewódzka Policji we Wrocławiu

e-mail: annatyczkowska@tlen.pl

Bezpieczeństwo jako potrzeba i prawo człowieka

STRESZCZENIE

Bezpieczeństwo jest pojęciem, które definiowane jest w różnych ujęciach, w zależności od tego, która z nauk to pojęcie definiuje. Inaczej jest ono definiowane w naukach związanych z psychologią, filozofią czy też socjologią. Jeszcze inaczej bezpieczeństwo definiowane jest w ramach nauki o bezpieczeństwie. Definiowane jest ono między innymi jako stan, proces, świadomość, dobro, potrzeba lub wartość¹. Natomiast celem niniejszej pracy jest zdefiniowanie bezpieczeństwa jako potrzeby i prawa człowieka. Dlatego też poniżej podjęto próbę udzielenia odpowiedzi na pytania: czy bezpieczeństwo można definiować jako potrzebę i prawo człowieka? Jeżeli tak, kto jest ich gwarantem?

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, potrzeba, prawo, potrzeby człowieka, potrzeba bezpieczeństwa, prawa człowieka, system potrzeb, prawo międzynarodowe, prawo natury.

Bezpieczeństwo jest pojęciem, które definiowane jest na wiele sposobów². Już w ramach samych nauk społecznych pojęcie bezpieczeństwa jest różnie definiowane. Inaczej jest ono definiowane w naukach związanych z psychologią, filozofią czy też socjologią. Jeszcze inaczej pojęcie bezpieczeństwa definiowane jest przez pryzmat nauk o bezpieczeństwie, które stanowią stosunkowo nowy kierunek w nauce³. I właśnie w naukach o bezpieczeństwie pojęcie bezpieczeństwa traktowane jest w sposób holistyczny⁴.

Bezpieczeństwo jest jednocześnie częścią teorii i praktyki, jego celem jest zapewnianie ludzkiej egzystencji oraz realizacji zadań, które stawia przed sobą człowiek (lub inny podmiot, którego jest częścią)⁵. Dotyczy to wykorzystywania sprzyjających okoliczności oraz

¹ Szerzej: *Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych*, wydanie drugie uaktualnione i uzupełnione, red. B. Wiśniewski, Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2018.

² B. Wiśniewski, R. Kowalski, J. Koziół, M. Szyłkowska, *Bezpieczeństwo procesów decyzyjnych*, Wrocław 2018, s. 5.

³ A. Czupryński, *Naukowe aspekty bezpieczeństwa* [w:] *Bezpieczeństwo. Teoria–Badania–Praktyka*, red. A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina, Józefów 2015, s. 43.

⁴ B. Wiśniewski, R. Kowalski, J. Koziół, M. Szyłkowska, op. cit.

⁵ Szerzej: B. Wiśniewski, *Praktyczne aspekty badań bezpieczeństwa*, Difin, Warszawa 2020, s. 15–28.

podejmowania wyzwań, jak również ograniczania prawdopodobieństwa niepowodzenia poprzez zapobieganie i przeciwstawianie się wszelkiego rodzaju zagrożeniom⁶, które mogą mieć wpływ na osiągnięcie wyznaczonych celów⁷.

Współczesne bezpieczeństwo ma charakter kompleksowy, a w jego obszarze – w zależności od przyjętych kryteriów – można wyróżnić różne jego rodzaje, dziedziny, sektory, działy i obszary⁸. Definiowane jest ono między innymi jako stan, proces, świadomość, dobro, potrzeba lub wartość⁹. „Etymologia słowa bezpieczeństwo wywodzi się z łacińskiego słowa *securitas* oraz angielskiego *security*”¹⁰.

Słowo *securitas* składa się z dwóch członów: *sine* oraz *cura*. Pierwszy z nich oznacza słowo – bez, drugi oznacza obawę lęku, strach, czyli słowo *securitas* oznacza – bez obaw, bez lęku, bez strachu. Biorąc powyższe tłumaczenie pod uwagę, bezpieczeństwo jest stanem, w którym człowiek¹¹ pozbawiony jest lęku, strachu, niepokoju czy zmartwień¹².

Należy zwrócić uwagę, że „Etymologia słowa bezpieczeństwo w wielu językach (także polskim) uwidatnia pierwotność poczucia zagrożenia w stosunku do poczucia pewności swego zabezpieczenia (bez pieczy, czyli bez ochrony)”¹³. *Słownik języka polskiego* określa bezpieczeństwo jako stan niezagrażenia, jako pewność, że nic nie zagraża, jako stan pewności spokoju i zabezpieczenia¹⁴. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego* pojęcie bezpieczeństwa definiuje jako stan dający poczucie pewności i gwarancję jego zachowania oraz szansę na doskonalenie¹⁵.

Celem niniejszej pracy jest próba zdefiniowania bezpieczeństwa jako potrzeby i prawa człowieka. Problemem badawczym jest pytanie: Czy bezpieczeństwo można definiować jako potrzebę i prawo człowieka? Jeżeli tak, kto jest ich gwarantem?

Czym więc jest potrzeba? Zgodnie z definicją *Encyklopedii PWN* potrzeba to „termin rozumiany w 2 znaczeniach: przedmiotowym – jako zewnętrzna wobec organizmu rzecz lub jej cecha, której wystąpienie lub brak wpływa na poprawę dobrostanu i funkcjonowania organizmu, oraz podmiotowym – jako wewnętrzny stan organizmu, który odczuwa pewien brak lub nadmiar, powstały w wyniku zakłócenia optimum życiowego”¹⁶ lub „potrzeby, stan albo poczucie niedoboru lub braku jakichś wartości czy dóbr koniecznych do utrzymania co najmniej podstawowego standardu biologicznego, psychicznego, materialnego funkcjonowania człowieka, także w społeczeństwie”¹⁷. Według *Słownika psychologicznego* „Potrzeba to stan

⁶ Szerzej: *Wyzwania, szanse, zagrożenia i ryzyko dla bezpieczeństwa narodowego RP o charakterze wewnętrznym*, red. nauk. R. Jakubczak, B. Wiśniewski, WSPol, Szczytno 2016.

⁷ A. Babiński, *W poszukiwaniu definicji bezpieczeństwa publicznego*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona” 2020, nr 35(2), s. 105.

⁸ Ibidem.

⁹ Szerzej: *Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych...*

¹⁰ J. Zaremba, *Przestępczość narkotykowa a bezpieczeństwo państwa*, Białystok 2018, s. 9.

¹¹ Szerzej: B. Kaczmarczyk, B. Wiśniewski, R. Gwardyński, *Security of an individual*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2018, Nr 3(28), s. 67–78.

¹² A. Czupryński, *Bezpieczeństwo w ujęciu teoretycznym [w] Bezpieczeństwo. Teoria – Badania – Praktyka*, red. A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina, Józefów 2015, s. 11.

¹³ Por. J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996, s. 15.

¹⁴ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/bezpieczenstwo;5412673.html>, dostęp: 10.08.2021.

¹⁵ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2008, s.14.

¹⁶ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/potrzeba;3961121.html>, dostęp: 10.08.2021.

¹⁷ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/potrzeba;3961121.html>, dostęp: 10.08.2021.

braku w organizmie czegoś, co jest niezbędne do jego życia”¹⁸. Bezpieczeństwo jako potrzeba jest bodźcem stwarzającym warunki konieczne dla właściwego funkcjonowania organizmu ludzkiego, utrzymywania równowagi psychicznej i zdolności umysłowych¹⁹.

Potrzeby odnoszą się do określonych relacji pomiędzy jednostką a środowiskiem, tak naturalnym, jak i społecznym – człowiek potrzebuje pewnych zasobów, by żyć i właściwie funkcjonować, a potrzeby pozwalają te zasoby zdobywać²⁰. Potrzeby mogą oznaczać coś, co jest niezbędne do życia, jak i coś, co powstaje na skutek braku czegoś do życia²¹. Można też przyjąć, że potrzeby stanowią czynnik wewnętrzny związany z funkcjonowaniem organizmu ludzkiego, a ich rola polega na pobudzaniu organizmu do działania w celu ich zaspokojenia. Jednak potrzeby nie motywują stale, uaktywniają wówczas, gdy są niezaspokojone. W tym kontekście bezpieczeństwo jest traktowane jako czynnik wywołujący działanie, szczególnie, gdy odczuwany jest jego deficyt. Zagrożenie bezpieczeństwa stanowi bodziec dla motywacji i do podejmowania działań na rzecz przywrócenia tegoż bezpieczeństwa. Istotnym jest fakt, że zagrożenie nie musi być realne (fizycznie) – wystarczy, by człowiek antycypował możliwy brak bezpieczeństwa²².

Bezpieczeństwo jest podstawową potrzebą człowieka i odgrywa ona nieodzowną rolę w dokonywaniu przez niego oceny otoczenia oraz w podejmowaniu przez niego działań²³.

Bezpieczeństwo jako potrzeba jest bodźcem stwarzającym warunki konieczne dla właściwego funkcjonowania organizmu ludzkiego, utrzymywania równowagi psychicznej i zdolności umysłowych²⁴. Bezpieczeństwo z jednej strony jest odzwierciedleniem indywidualnej i niezależnej potrzeby człowieka, jest jego naturalną częścią, z drugiej strony jest wytworem kulturowym²⁵.

A. Maslow o potrzebie bezpieczeństwa pisze wprost. Nie traktuje jednak tej potrzeby jako jednej, lecz opisuje kategorię zhierarchizowanych potrzeb, których zaspokojenie jest niezbędne (znaczące) do odczuwania stanu stabilności i spokoju²⁶. Według A. Maslowa realizacja potrzeb bezpieczeństwa jest niezbędna do tego, by człowiek prawidłowo (zdrowo) funkcjonował, w szczególności mając na uwadze zabezpieczenie warunków, w których żyje. W jego teorii bezpieczeństwo stanowi fundament (podstawę) ludzkiej egzystencji, a determinują je potrzeba stabilizacji, zależności, opieki, oparcia, uwolnienie od strachu, lęku i chaosu oraz potrzeba struktury, porządku, prawa, pewnych konstruktywnych ogra-

¹⁸ *Słownik psychologiczny*, red. W. Szewczuk, Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa 1979 r., s. 204.

¹⁹ T. Pszczołowski, *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1978, s. 172.

²⁰ R. Klamut, *Bezpieczeństwo jako pojęcie psychologiczne*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej nr 286, Ekonomia i Nauki Humanistyczne” 2012, z. 19, nr 4, Kwartalnik, Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2012, s. 42.

²¹ R. Gwardyński, *Możliwości doskonalenia działań prewencyjnych Policji w sferze utrzymywania bezpieczeństwa publicznego*, AWSB, Dąbrowa Górnicza 2021, s. 14.

²² *Ibidem*, s. 45.

²³ Szerzej: A. Bańka, *Spoleczna psychologia środowiskowa*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002, s. 227–230.

²⁴ T. Pszczołowski, *op. cit.*, s. 172.

²⁵ S. Jarmoszko, C. Kalita, J. Maciejewski, *Nauki społeczne wobec problemu bezpieczeństwa (wybrane zagadnienia)*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2016, s. 34–35.

²⁶ A. Maslow, *Motywacja i osobowość*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1990, s. 76.

niczeń²⁷. Według A. Masłowa człowiek niejednokrotnie może znaleźć się w sytuacji, w której nic nie jest tak ważne jak bezpieczeństwo i opieka – nawet potrzeby fizjologiczne²⁸. To bezpieczeństwo – zdaniem A. Masłowa – umożliwi rozwój wyższych potrzeb i dążenie do doskonałości. Natomiast poczucie zagrożenia bezpieczeństwa jest równoznaczne z regresją. Również A. Bańka wskazuje, że bezpieczeństwo jest podstawową potrzebą człowieka i odgrywa ogromną rolę w wartościowaniu otoczenia oraz podejmowaniu działań²⁹.

Natura ludzka motywuje do tego, że człowiek szuka w otaczającej go rzeczywistości pewności, stałości, przewidywalności, ochrony przed niebezpieczeństwami, możliwości przetrwania itp. Potrzeba bezpieczeństwa jest związana z tzw. normalnym i spokojnym życiem, w którym nie ma konfliktów, strachu, krzywd i ofiar.

W teorii potrzeb bezpieczeństwo jest więc rozumiane jako kategoria formalna składająca się z konkretnych potrzeb bądź jako potrzeba, której treść wiąże się z zapewnieniem podstawowych warunków psychicznych. S. Siek wskazuje, że potrzeba bezpieczeństwa odpowiada instynktowi samozachowawczemu, a jej niezaspokojenie wiąże się z odczuwaniem lęku i niepokoju³⁰.

Z powyższych rozważań wynika, że bezpieczeństwo jest podstawową i naturalną potrzebą człowieka, która przesądza o egzystencji, przetrwaniu i rozwoju jednostki.

Z potrzebą bezpieczeństwa nierozdzielnie związane są prawa człowieka, które należą do kategorii pojęć nie mających jednej powszechnie przyjętej definicji. Czym są więc prawa człowieka, które gwarantują prawo bezpieczeństwa jednostki?

Niektórzy autorzy pojęcie praw człowieka definiują szeroko, zaliczając do niego prawa materialne, socjalne, kulturalne³¹, inni autorzy uważają, że prawa człowieka wynikają z praw, które zawarte są w konstytucjach poszczególnych państw i przysługują one wszystkim, również tym, którzy nie są obywatelami danego państwa³².

W *Encyklopedii prawa międzynarodowego* prawa człowieka są przedstawione jako: prawa, wolności, środki ochrony oraz świadczenia, których respektowania jako praw, zgodnie ze współcześnie akceptowanymi wolnościami, powinni domagać się wszyscy ludzie od społeczeństwa, w którym żyją³³.

A. Łopatka uważa, że prawa człowieka są to uprawnienia przypisane każdej jednostce, które wynikają z jej przyrodzonej godności. Praw tych nie można człowieka pozbawiać, nie można się ich zrzec, a państwo musi je respektować³⁴.

Według W. Osiatyńskiego pojęcie praw człowieka opiera się na trzech tezach: po pierwsze – każda władza jest ograniczona; po drugie – każda jednostka posiada sferę autonomii, do której nie ma dostępu żadna władza; po trzecie – każda jednostka może się domagać od państwa ochrony jej praw.

²⁷ S. Jamroszko, C. Kalita, J. Maciejewski, op. cit., 36.

²⁸ A. Masłow, *Motywacja i osobowość...*, s. 77.

²⁹ A. Bańka, *Spoleczna psychologia środowiskowa*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002, s. 227–230.

³⁰ S. Siek, *Struktura osobowości*, ATK, Warszawa 1986, s. 32.

³¹ B. Banaszak, *Prawa jednostki i systemy ich ochrony*, Wrocław 1995, s. 6 [w:] T. Jurczyk, *Geneza rozwoju praw człowieka*, „Homines Hominibus” 2009, nr 1(5), s. 30.

³² A. Michalska, *Prawa człowieka w systemie norm międzynarodowych* [w:] T. Jurczyk, op. cit., s. 30.

³³ *Encyclopedia of Public International Law*, t. 8, Amsterdam–New York–Oxford 1985, s. 268 [w:] T. Jurczyk, op. cit., s. 30.

³⁴ A. Łopatka, *Jednostka, jej prawa człowieka*, Warszawa 2002, s. 13 [w:] T. Jurczyk, op. cit., s. 30.

Prawa człowieka regulują zarówno stosunki między państwem a jednostką poprzez wytyczanie granic władzy w demokratycznym społeczeństwie, jak i odnoszą się do stosunków jednostka–jednostka poprzez wyznaczanie granic praw i wolności w stosunkach międzyludzkich.

Gwarantem realizacji praw człowieka jest przede wszystkim państwo. A „istotą każdego państwa demokratycznego jest oparcie jego funkcjonowania na prawie, a więc na zespole reguł i norm ustanowionych przez powołane do tego organy, wiążące swych adresatów i egzekwowanych przez władze publiczne³⁵, nawet przez zastosowanie środków przymusu”³⁶, które gwarantują prawa człowieka (obywatela). Każdy system prawny oparty jest na prawach naturalnych i pozytywnych. Prawa naturalne to „zespół reguł i norm, które istnieją niezależnie od woli konkretnego prawodawcy, wynikają z samej istoty człowieka i społeczeństwa. Natomiast prawa pozytywne to akty normatywne, które z reguły powstają i są wydawane przez odpowiednie organy”³⁷.

Rzeczpospolita Polska prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo gwarantuje zapisem w ustawie zasadniczej w art. 5. „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”³⁸.

Do uznania praw człowieka na arenie międzynarodowej przyczynił się w dużej mierze H. Grocjusz poprzez swoją koncepcję prawa naturalnego (nakazu prawnego rozumu). To Grocjusza uznaje się za twórcę prawa międzynarodowego oraz idei prawa narodów. W swojej teorii wskazał, że prawo to nie tylko normy państwowe, ponieważ istnieją jeszcze normy ponadpaństwowe, które dyktowane są przez Boga i prawo naturalne³⁹.

Obecnie podstawę prawną dla ochrony praw człowieka na arenie międzynarodowej stanowią takie dokumenty, jak *Karta Narodów Zjednoczonych* podpisana podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych w San Francisco w dniu 26 czerwca 1945 r. oraz *Powszechna Deklaracja Praw Człowieka* uchwalona 10 grudnia 1948 r. w Paryżu w czasie obrad Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Również *Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, która weszła w życie w dniu 3 września 1953 r., w skrócie nazywana *Europejską Konwencją Praw Człowieka*. Jest to umowa międzynarodowa, której stronami są wszystkie państwa członkowskie Rady Europy.

Reasumując, prawa człowieka przysługują każdemu bez względu na płeć, rasę, religię czy miejsce zamieszkania. Mają one charakter powszechny, pierwotny, przyrodzony, niezbywalny i niepodzielny. Prawa człowieka są uniwersalne i nierozzerwalnie związane z jego potrzebami, w tym potrzebą bezpieczeństwa. Natomiast gwarantem bezpieczeństwa jest władza, której zadaniem jest stać na straży tego bezpieczeństwa poprzez swoje instytucje i prawodawstwo.

³⁵ Szerzej: *Współczesny wymiar funkcjonowania Policji*, red. nauk. B. Wiśniewski, Z. Piątek, AON, Warszawa 2009.

³⁶ *Źródła prawa. Prawo międzynarodowe i prawo UE w krajowym porządku prawnym*, Uniwersytet Wrocławski Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, <https://prawo.uni.wroc.pl/sites/default/files/students-resources/%C5%B9R%C3%93D%C5%81A%20PRAWA.pdf>, dostęp: 10.08.2021.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. art. 5 (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483).

³⁹ Szerzej: W. Tatarkiewicz, *Historia filozofii*, t. 2, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 32–33

Bibliografia

- Babiński A., *W poszukiwaniu definicji bezpieczeństwa publicznego*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona” 2020, nr 35(2), Legnica 2020.
- Banaszak B., *Prawa jednostki i systemy ich ochrony*, Wrocław 1995, s. 6 [w:] T. Jurczyk, *Geneza rozwoju praw człowieka*, „Homines Hominibus” nr 1(5) 2009.
- Banaszak B., *Prawo konstytucyjne*, C.H. Beck, Warszawa 2004.
- Bańka A., *Spoleczna psychologia środowiskowa*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002.
- Baranowski M., *Bezpieczeństwo społeczne w perspektywie socjologicznej*, „Chorzowskie Studia Polityczne” 2016, nr 11.
- Bezpieczeństwo. Teoria–Badania–Praktyka*, red. A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina, wyd. CNBOP-PIB, Józefów 2015.
- Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych: Wydanie drugie uaktualnione i uzupełnione*, red. B. Wiśniewski, Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2018.
- Czupryński A., *Naukowe aspekty bezpieczeństwa* [w] *Bezpieczeństwo. Teoria–Badania–Praktyka*, red. A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina, wyd. CNBOP-PIB, Józefów 2015.
- Encyclopedia of Public International Law*, t. 8, Amsterdam–New York–Oxford 1985 [w:] T. Jurczyk, *Geneza rozwoju praw człowieka*, „Homines Hominibus” 2009, nr 1(5).
- Franken R.E., *Psychologia motywacji*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2005.
- Fromm E., *Mieć czy być?*, Rebis, Poznań 1995.
- Fromm E., *Niech się stanie człowiek*, PWN, Wrocław 1994.
- Fromm E., *Rewolucja nadziei*, REBIS, Poznań 1996.
- Fromm E., *Ucieczka od wolności*, Czytelnik, Warszawa 1993.
- Gwardyński R., *Możliwości doskonalenia działań prewencyjnych Policji w sferze utrzymywania bezpieczeństwa publicznego*, AWSB, Dąbrowa Górnicza 2021.
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/potrzeba;3961121.html>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/potrzeby;3961122.html>
- Jarmoszko S., Kalita C., Maciejewski J., *Nauki społeczne wobec problemu bezpieczeństwa (wybrane zagadnienia)*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2016.
- Kaczmarczyk B., Wiśniewski B., Gwardyński R., *Security of an individual*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2018, Nr 3(28).
- Karta Narodów Zjednoczonych, podpisana podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych w San Francisco w dniu 26 czerwca 1945 r.
- Klamut R., *Bezpieczeństwo jako pojęcie psychologiczne*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej nr 286, Ekonomia i Nauki Humanistyczne” 2012, z. 19 (nr 4), Kwartalnik, Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2012.
- Klamut R., *Cel – czas – sens życia*, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 2002.
- Klamut R., Sommer H., Michalski K., *Aktywność obywatelska we współczesnym społeczeństwie demokratycznym. Wybrane zagadnienia*, SEITON, Kraków 2010.

- Klamut R., *Źródło motywacji podmiotowej – potrzeba sensu życia*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej nr 219, Ekonomia i Nauki Humanistyczne” 2004, z. 14, Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2004.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. art. 5 (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483).
- Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisana dnia, 4 listopada 1950 roku w Rzymie.
- Konwencja o Prawach Dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z dnia 23 grudnia 1991 r.
- Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz. U. z dnia 20 grudnia 1991 r.).
- Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 10 grudnia 1984 r. (Dz. U. z dnia 2 grudnia 1989 r.).
- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 r. (Dz. U. z dnia 2 kwietnia 1982 r.).
- Korzeniowski L., *Zarządzanie bezpieczeństwem. Rynek, ryzyko, zagrożenie, ochrona* [w:] *Zarządzanie bezpieczeństwem*, red. P. Tyrała, PSB, Kraków 2000.
- Łopatka A., *Jednostka, jej prawa człowieka*, Warszawa 2002 [w:] T. Jurczyk, *Geneza rozwoju praw człowieka*, „Homines Hominibus” 2009, nr 1(5).
- Malinowski B., *Naukowa teoria kultury* [w:] B. Malinowski, *Szkice z teorii kultury*, Książka i Wiedza, Warszawa 1958.
- Masłow A., *Motywacja i osobowość*, IW PAX, Warszawa 1990.
- Masłow A., *Obrona i rozwój* [w:] *Przełom w psychologii*, red. K. Jankowski, Czytelnik, Warszawa 1978.
- Mądrzycki T., *Osobowość jako system tworzący i realizujący plany*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 1996.
- Michalska A., *Prawa człowieka w systemie norm międzynarodowych* [w:] T. Jurczyk, *Geneza rozwoju praw człowieka*, „Homines Hominibus” 2009, nr 1(5).
- Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej, otwarta do podpisu w Nowym Jorku dnia 7 marca 1966 r. (Dz. U. z dnia 6 września 1969 r.).
- Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z dnia 29 grudnia 1977 r.).
- Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych, otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 16 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. nr 38, poz. 167).
- Obuchowski K., *Człowiek intencjonalny*, PWN, Warszawa 1993.
- Obuchowski K., *Psychologia dążeń ludzkich*, PWN, Warszawa 1967.
- Oleś P.K., *Wprowadzenie do psychologii*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2003.
- Osiatyński W., *Wprowadzenie do pojęcia praw człowieka*, Materiały edukacyjne przygotowane w ramach programu Socrates Grundtvig Action 1, “Law through Experience”/ 116881-CP-1-2004-SK-GRUNDTVIG-G11.

- Pervin L.A., *Psychologia osobowości*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2002.
- Pokruszyński W., *Filozoficzne aspekty bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Gospodarki Euro-regionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie, Józefów 2011.
- Pomykała M., *Bezpieczeństwo – w poszukiwaniu definicji*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej. Zarządzanie i Marketing” 2010, nr 17.
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, uchwalona 10 grudnia 1948 r. w Paryżu w czasie obrad Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.
- Prężyna W., *Spoleczno-religijne odniesienia poczucia sensu życia i psychoterapii* [w]: *Człowiek – wartości – sens. Studia z psychologii egzystencji*, red. Popielski K., Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin, 1996.
- Pszczółowski T., *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1978.
- Ratajczak Z., *Temperament a koszty psychologiczne zachowania się w sytuacji zagrożenia* [w]: *Psychologia różnic indywidualnych. Wybrane zagadnienia*, red. M. Marszał-Wiśniewska, T. Klonowicz, M. Fajkowska-Stanik, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2003.
- Siek S., *Struktura osobowości*, ATK, Warszawa 1986.
- Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996.
- Szewczuk W., *Słownik psychologiczny*, Wydawnictwo Wiedza Powszechna 1979.
- Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, t. 2, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
- Tischner J., *Prawa człowieka z katolickiej perspektywy* [w:] T. Jurczyk, *Geneza rozwoju praw człowieka*, „Homines Hominibus” 2009, nr 1(5).
- Wiśniewski B., Kowalski R., Kozioł J., Szyłkowska M., *Bezpieczeństwo procesów decyzyjnych*, Wrocław 2018.
- Wiśniewski B., *Praktyczne aspekty badań bezpieczeństwa*, Difin, Warszawa 2020.
- Współczesny wymiar funkcjonowania Policji*, red. nauk. B. Wiśniewski, Z. Piątek, AON, Warszawa 2009.
- Wyzwania, szanse, zagrożenia i ryzyko dla bezpieczeństwa narodowego RP o charakterze wewnętrznym*, red. nauk. R. Jakubczak, B. Wiśniewski, WSPoL, Szczytno 2016.
- Źródła prawa. Prawo międzynarodowe i prawo UE w krajowym porządku prawnym*, Uniwersytet Wrocławski Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, <https://prawo.uni.wroc.pl/sites/default/files/students-resources/%C5%B9R%C3%93D%C5%81A%20PRAWA.pdf>

SUMMARY

Anna Tyczkowska-Kowerczyk

Security as a need and a human right

Security is a concept defined by various aspects. It depends on the terminology applied in a particular science field. It is differently specified in terms of science branches related with psychology, philosophy or sociology. Security is also defined in another way in the security science. It is specified, inter alia, as a state, a process, a good, a need or a value. However, the aim of this paper is to define security as a need and a human right. That is why below we make an attempt to answer the following questions: Can security be defined as a need and a human right? If so, who is their guarantor?

Key words: security, need, right, human needs, security need, human rights, needs system, international law, law of nature.

Data wpływu artykułu: 26.08.2021 r.

Data akceptacji artykułu: 10.09.2021 r.